

כיצד הקורונה עזרה לחקירה

ההתקדמות הטכנולוגית שיצרו מגבלות המגיפה סייעו לצוות ביקורת חקירתית ישראלי בביצוע חקירה חובקת מדינות של מעילה בחברה גרמנית < יהודה ברלב, אלינור וולף, ליטל מדי

בן המשפחה המועל

ביוני 2000 מינה אלפרד אקוה – בעליה של קבוצת IAS הגרמנית, המחזיקה בחלק מרשת עולמית של בתי דירות, בין היתר בגרמניה ובאנגליה, את קרובו, אנדרה פול הרץ, למנכ"ל ודירקטור בקבוצה ואף העביר לו מניות בחלק מחברות הקבוצה. בשנת 2017 הגישה הקבוצה תביעה נגד הרץ, בטענה לפיה מעל ב־15 מיליון אירו מכספי הקבוצה במשך 15 שנים. המעילה נעשתה לכאורה תוך ניצול מעמדו כדירקטור ובעל מניות בחברות הקבוצה, והאמון שניתן בו כבן משפחתו של אקוה.

IAS נוסדה בשנת 1985 על ידי אקוה (בן 60 באותו זמן) ואשתו מירה. הרץ (בן 25 באותו זמן) הצטרף למשפחת אקוה אגב נישואיו לבת המשפחה והחל את דרכו בקבוצה כעובד מן המניין. עם השנים קודם לתפקיד ניהולי זוטור ומשם התקדם בסולם עד שמונה למנכ"ל הקבוצה.

עיסוקה העיקרי של הקבוצה היה בענף הבנייה. בשנים 2000–2017 החזיקה המשפחה בקבוצה של כ־40 נכסים מניבים באירופה, באופן ישיר או באמצעות חברות אחזקה שהקימה לצורך כך. עסקי האחזקה ומכירת הנדל"ן של הקבוצה החלו מספר שנים לאחר היווסדה, בפברואר 2000, כאשר החזיק הרץ ביחד עם אקוה במשותף במניות חברת האחזקות (IAS).

עד שנת 2017 מכרה IAS את מרבית הנכסים שהיו בבעלותה, למעט שני נכסים באזור ברלין. בתחילת אותה שנה ובעקבות שינויים באחזקות המניות בתוך הקבוצה ותקבולים נמוכים מהמצופה, התעורר חשד

תאגידים משפחתיים אשר החלו לחברות בינוניות והפכו לתאגידי ענק, הם שם דבר במשק העולמי, אפופים לכאורה בהילה של מסורת ואמינות. חברות כמו מאיר־אונד־צי, וולמרט וקרگیל יוצרות שושלות משפחתיות שמשביחות את הונן ומגדילות אותו מדור לדור.

ההיגיון הכלכלי העומד מאחורי החברות הללו הוא, בין היתר, לקיחת סיכון מופחת ביחד עם ציפייה לתשואה גבוהה, שמירה על צביון משפחתי והעברת השליטה בתוך המשפחה. לשם דוגמה, חברת האקדחיים האיטלקית ברטה קיימת כבר 300 שנה ונמצאת כיום בידי הדור ה־14 של המשפחה. כך גם חברת ליוויס, יצרנית בגדי הג'ינס, שהוקמה באמצע המאה ה־19 והוחזקה בשליטת המשפחה עד להנפקת מניותיה בשנת 2019.

על פי רוב, בתאגידי אלו מוצב במשרת הניהול המרכזית אדם שהובא על ידי המשפחה לנהל את הפעילות העסקית כאיש אמון מטעמה, לויאלי ודיסקרטי, לצורך שמירת האינטרס המשפחתי, מניעת העברת השליטה לאדם אחר והשארת כוח הפעולה בתוך המשפחה. הכוח שמוענק לנושא משרה כזה משלב לרוב ריכוזיות והרשאות חתימה, שמאפשרות לו מרחב פעולה הנושא עימו סיכון לבעלים ולשליטתם בחברה. בעמודים אלו נעסוק במתרחש כאשר מעילה באמון זה פוגשת במגיפה; השמות שונו לשם שמירת הפרטיות, אך המקרה אמיתי.

רו"ח יהודה ברלב, אלינור וולף, ליטל מדי, ברלב ושות' - ביקורת חקירתית

חברות הקש הוצגו כחברות ייעוץ שהעניקו כביכול שירותים לקבוצה, במסגרת עסקאות רכישה או מימוש של נכסים שביצעה. הרץ יצר תשתית פיקטיבית שלמה של מסמכים, תכתובות, הסכמים ותכתובות דואר אלקטרוני, בין הקבוצה לבין חברות הקש שהקים, תוך שהוא מנצל את קרבתו המשפחתית לבעלים, מעמדו הניהולי, בקיאותו בעסקי הקבוצה והאמון הרב שרחש לו מייסד הקבוצה

ידי הקבוצה כנכסים מניבים, עד למימושם. מימון העסקאות נעשה בדרך כלל באמצעות שילוב של מימון בנקאי ומשקיעים חיצוניים שזכו לתשואה על השקעתם בנכסים. הדוח של חברת החקירות ציין, כי רוב הנכסים נרכשו בשנים 2000-2005, ובשנת 2006 החלה החברה לרכוש בממוצע נכס מהותי אחד בשנה. בשנים 2007-2009 היתה קפיצה בהשקעות הקבוצה, שהגיעו ל-80 מיליון אירו ב-2007 ול-65 מיליון אירו ב-2008. בסך הכל רכשה הקבוצה נכסים בעלות מצטברת של חצי מיליארד אירו במהלך השנים.

הבדיקה. נבדקו זהות הצדדים בכל עסקה, מקום מושבם והמדינות בהן התאגדו, לרבות מעורבות המנהלים ובעלי המניות של אותן חברות. בנוסף, נבדקו בעלי זכויות החתימה ואופן המימון של הנכסים אותן רכשו החברות. נסקרו פרטיהם של כל נכס ונכס, לרבות תאריך רכישה, מחיר רכישה, עלויות הסכמת מיות נוספות (כגון עורכי הדין, סוכנים, מתווכים ויועצים), מקור המימון של כל עסקה, זהותו של המשקיע החיצוני, חוזים ותכתובות רלוונטיות ופרטי המכירה של כל נכס.

הנכסים ובתי הדירות הוחזקו לרוב על

לקיומן של פעולות לא תקינות. בני משפחת אקווה החלו לבדוק עסקאות רכישה ומכירה של נכסים שהיו בבעלותה ובעלות חברות הקבוצה, במטרה להתחקות אחר פעולות כספיות בלתי תקינות שלכאורה ביצע הרץ כדי לקטור בקבוצה.

ממצאי הבדיקה הראשונית העלו שורה של אי סדרים כספיים. עיקרם: נטילה של 10 מיליון אירו על ידי הרץ לעסקים פרטיים שלו, על פני תקופה של 15 שנים. 5 מיליון אירו נוספים העביר הרץ ממכירות הנכסים של הקבוצה לשותפות שהיתה לו עם רוכשת אחד מהנכסים המשמעותיים של הקבוצה.

המשפחה מצאה בחקירתה הראשונית, כשהיא נעזרת בחברת חקירות בינלאומית, כי הוצאות כספים רבות נרשמו בספרים באופן כוזב כ"עמלות", "ייעוץ" או "דמי ניהול". משיכות הכספים הללו ליוו עסקאות רכישה או מימוש של נכסים כגון בניינים ובתי דירות, ומצאו דרכן לחשבונותיו של הרץ או לחברות שבעלותו.

הבדיקה הראשונית היתה "בתוך הבית", אולם לאחר שכבר בשלב זה ניכרו סימנים ברורים לכך שכספים מצאו דרכם אל מחוץ לחשבונות הבנק של הקבוצה שלא למטרות תיה, התבקשה חברת החקירות הבינלאומית להעמיק את בדיקתה. החוקרים הונחו לבחון את כל הפעולות והמסמכים שהיו בידי הקבוצה על פני כל תקופת העסקתו של הרץ בתפקידים בכירים, מ-2000 עד 2017.

סוס טרויאני בעסקאות

חברת החקירות נאלצה לפעול במסגרת זמנים דחוקה, לאור רצונה של IAS לפתוח בהליכים משפטיים נגד הרץ ולאתר בדחיפות את כל הכספים שהצליח להוציא ממנה. החקירה כללה עיון וניתוח ב-6 טרה בייט של חומרים ממוחשבים, תכתובות, פרוטוקולים, חוזי עסקאות של נכסים, דפי בנק של חשברי נות הקבוצה, חשבונות והעתקי שיקים. 1.8 מיליון מסמכים נשמרו בעותק קשיח במשרד הקבוצה, בנוסף ל-46 קרגלים שהעבירו עורכי הדין של IAS ושהכילו את כל תיקי העסקאות. בנוסף, כל ספרי הנהלת החשבונות הועמדו לרשותה של חברת החקירות. החוקרים מיפו כל העסקאות המהותיות של חברות הקבוצה, הנכסים ובתי הדירות שרכשו על פני ציר זמן של תקופת

שינוי שמות החברות מדי תקופה. עם סיום החקירה הומצא לקבוצה דוח מפורט שהתפרסם על פני 300 עמודים ובו מיפוי הפעולות שבוצעו, ציר הזמן ושיטות הפעולה של הרץ. בין השאר נכללו בו פירוט משיכות הכסף שביצע לעצמו על פני 15 שנים, והעסקאות שביצעה הקבוצה שאותן ניצל לטובתו האישי.

בנובמבר 2020 ניתן פסק דינו של בית המשפט המחוזי בברלין והוצא צו הקפאת נכסים להרץ, בגין נזקי המעילה בהיקף כולל של 18 מיליון אירו. בית המשפט הורה לו לגלות את הכספים הנוספים שנטל מהקבוצה שלא כדין ככל שישנם כאלה. לאחר הליכים שונים, שעיקרם התנגדותו של הרץ לחשיפת המסמכים שברשותו ובכלל זה של חשבונית בנק שבשליטתו, המציא הרץ לקבוצה פירוט של כל חשבונות הבנק ודפי תנועות של החשבונות שבשליטתו ושל חברות הקש שהקים בשנים 2000–2017. בנוסף, הרץ מסר פירוט של כל הנכסים, חפצי האמנות, רכבי היוקרה והתכשיטים שרכש.

במקום מסעות בחו"ל

המשפחה החליטה להעלות הילוך ובהמשך לחומרים שהמציא הרץ פנתה לביצוע ביקורת חקירתית, באמצעות נציגה בישׂראל, במטרה לאתר ולאפיין את השימוש בכספי המעילה ולאתר נכסים שבשליטת הרץ, שלא גולו לבית המשפט. אחד הקשיים העיקריים שעמדו בפני הביקורת החקירתית היה סד הזמנים שקבע בית המשפט. היה עליה להגיש לבית המשפט את ממצאי החקירה בתוך 21 יום, כאשר היא ניצבת מול אלפים רבים של מסמכים בנקאיים ואחרים, ופועלת תחת מגבלות מאתגרות של הקורונה וללא יכולות לקיים תשאולים שהיו עשויים להקל על מלאכת הניתוח.

סקירה וניתוח של אלפי דפי תנועות של חשבונות שנפתחו בבנקים שונים בגרמניה, ישראל, שווייץ, אנגליה, לוקסמבורג, ספרד, סינגפור ובכעשרה מקלטי מס על ידי צוות הביקורת החקירתית, שמנה שבעה רואי חשבון חוקרים, הוביל לאיתור משיכות כספים נוספות מהקבוצה והשימוש הפרטי שעשה הרץ בכספים הללו. בבדיקה אותרו רכישות בתים בגרמניה בהיקף של 6 מיליון אירו ורכישת פריטי אמנות יקרי ערך, בהיקף

החלטות מהירות של בתי המשפט באירופה, בדיונים שנערכו בפלטפורמות דיגיטליות חסכו זמן יקר של תיאומים בין גורמים שונים במדינות שונות. כך למשל, צוות הביקורת החקירתית היה זמין לדיונים משפטיים בפלטפורמות דיגיטליות, ללא צורך לצאת מגבולות המדינה

חברות הקש הוצגו לחברות ייעוץ שהעניקו כביכול שירותים לקבוצה, במסגרת עסקאות רכישה או מימוש של נכסים שביצעה. הרץ יצר תשתית פיקטיבית שלמה של מסמכים, תכתובות, הסכמים ותכתובות דואר אלקטרוני, בין הקבוצה לבין חברות הקש שהקים, תוך שהוא מנצל את קרבתו המשפחתית לבעלים, מעמדו הניהולי, בקיאותו בעסקי הקבוצה והאמון הרב שרחש לו מייסד הקבוצה. על ידי כך יצר מצגי שווא של קיום אנשי מקצוע וחברות לגיטימיות, שהעניקו שירותים לקבוצה לצורך רכישה או מימוש של נכסים. חברות הקש, כפי שהתברר בחקירה, נוסדו לצורך זה בלבד ופעלו באותם מקלטי מס. כך הסתיר הרץ את זהותו האמיתית של בעל המניות בחברות הקש – הוא עצמו.

באמצעות שיטה זו, דאג הרץ להעביר לחשבונות בנק על שם חברות הקש שפתח, אחוזים מכל עיסקה שביצעה הקבוצה. את עקבותיו הוא טשטש, בין היתר, על ידי

בשנת 2008, זמן קצר לפני המשבר הפיננסי, העריך אקווה נכונה את מגמת השוק ו־IAS החלה לממש נכסים משמעותיים. בשנת 2016 מימשה הקבוצה חלק משמעותי נוסף מהנכסים, כולל בית דירות בגרמניה, שנמכר תמורת 110 מיליון אירו. בסך הכל מימשה הקבוצה 48 נכסים תמורת למעלה מ־400 מיליון אירו.

צוות החקירה חשף דפוס פעולה עיקרי, באמצעותו משך הרץ לאורך השנים כספים מהקבוצה. הרץ "החדיר" לעסקאות הקבוצה חברות קש אותן הקים במקלטי מס במדינות שונות. במדינות אלה נוהגים בעלי הון להחזיק כספים ונכסים בחברות שקיימות על הנייר בלבד ("חברות קש"), כאשר אין לחברות אלה משרד פיזי או עובדים, אולם יש להן חשבונות בנק, ואשר הרגולציה החלה עליהם אינה מחמירה, בלשון המעטה. כמו כן, שמות הבעלים של אותן חברות ניתנים לחשיפה לגורמים אזרחיים רק על פי צווים של בתי משפט מקומיים.

היכולות של צוות הביקורת החקירתית לערוך בו ביום תשאולים ידידותיים בפלטפורמות דיגיטליות, על מסמכים חשבונאיים שהועלו דיגיטלית באותה עת במספר מדינות, ולקבל תשובות מיידיות מגורמים מקצועיים באותן מדינות והוספת מסמכים רלוונטיים

של 500,000 אירו. בקשר זה בלטה חיבתו היתרה של הרץ ליצירותיו של צייר אימפר-סיוניסטי משלהי המאה ה-19. כמו כן נחשפו חשבונות בנק נוספים במספר מדינות, שהס-תיר הרץ מהקבוצה ומבית המשפט. גילוי זה הגדיל את היקף המעילה ל-20 מיליון אירו.

המגבלות הפיזיות, שבאו לעולם בשל הקורונה, הכניסו להילוך גבוה התקדמות טכנולוגית גלובלית והביאו שיפור בנגישות למידע מקוון ולתקשורת בשיחות וידאו בינ-לאומיות. שיפורים אלה הקלו על הפענוח של תנועות בנקאיות שהופיעו בדפי הבנק בשפות שונות, והאפשרות לתרגם אותן לנכסים שרכש הרץ. כך למשל, בקיאות צוות הביקורת החקירתית במבנה של "סוויפט" בנקאי, אפשרה מיפוי של הנתביב שעשו 25,000 אירו, שהעביר הרץ מהקבוצה לחש-בון בנק של חברת קש, ומחשבון זה לגלריית אמנות מובילה בברלין.

השלב האחרון של הביקורת החקירתית היה בסיוע לנאמן באיתור והקפאת נכסיו של הרץ, על ידי חיבור ספציפי של כל משיכה ומשיכה שביצע הרץ לנכסים שרכש באמצ-עות הכספים הגנובים. חלק זה דמה ליצירת פאזל מסועף שהורכב מאלפי חלקים ואשר חשף, בין היתר, השקעות שביצע לאורך השנים בניירות ערך, סחורות, מתכות יקרות ומטבעות שונים.

הניסיון מלמד, כי גם לאחר שנודע דבר המעילה, נתפס המועל ונחשפו שיטות המעילה וגם לאחר שבוצע כימות הסכומים שנגנבו, עוד ארוכה דרכו של הקורבן להשיב לעצמו את הכספים או לקבל פיצוי. על פי רוב המועל הפסיד את מרבית הכסף, או פעל להסתיר סכומים ניכרים בנכסים ובחברות שהוקמו במקלטי מס. גם הכנסתו של המועל להליך של חדלות פרעון אין בו להשיב הכס-פים לקורבן ונדרש מאמץ נוסף לאיתור הכספים והנכסים שהוברחו.

המקרה של IAS הוא חריג, בכך שהגישה של הביקורת החקירתית למסמכים החש-בונאיים היתה חלקה יחסית, כולל לתא-גידים במקלטי מס, ואפשרה חשיפת הנכ-סים שהוברחו. האתגר העיקרי בתיק זה היה לוחות הזמנים הכמעט בלתי אפשריים, מול כמויות המידע שהגיעו להיקפים של עשרות רבות של ג'יגה בייטים.

הצלחת הביקורת החקירתית היו שות-

רואי חשבון, יצא מישראל לשבע מדינות שונות בתוך חודשיים. מסעות אלה האריכו משמעותית את הביקורת החקירתית ואת-גרו את ניהול התיק, כולל הצורך בנקיטת אמצעי אבטחה בחלק מהם. עם זאת, התא-פשרו באותו תיק תשאולים "לא ידידותיים" שהניבו תוצאות מצוינות. כתוצאה מאל-מנטים נוספים אלה, גם פחתו משמעותית העלויות בתקופת משבר הקורונה. ●

פים מרכיבים נוספים:

< החלטות מהירות של בתי המשפט באירופה, בדיונים שנערכו בפלטפורמות דיגיטליות וחסכו זמן יקר של תיאומים בין גורמים שונים במדינות שונות. כך למשל, צוות הביקורת החקירתית היה זמין לדיונים משפטיים בפלטפורמות דיגיטליות, ללא צורך לצאת מגבולות המדינה, שממילא בזמנים שונים לא היתה אפשרית, כתוצאה מהסגרים בישראל ובאירופה.

< היכולות של צוות הביקורת החקירתית לערוך בו ביום תשאולים ידידותיים בפל-טפורמות דיגיטליות, על מסמכים חשבו-נאיים שהועלו דיגיטלית באותה עת במספר מדינות, ולקבל תשובות מיידיות מגורמים מקצועיים באותן מדינות והוספת מסמכים רלוונטיים.

< החיסכון בצורך לשנע את צוות הבי-קורת החקירתית בין המדינות. בתיק דומה של ביקורת חקירתית שבוצע שנה קודם לכן, צוות הביקורת החקירתית, שמנה עשרה

